

Massvägistamised Kongo Demokraatlikus Vabariigis

Kongo Demokraatlik Vabariik

Tuntud ka kui: DRC (Democratic Republic of Congo), RDC (Republique Democratique du Congo), Zaire (1971-1997), Kongo-Kinshasa

Pealinn: Kinshasa

Rahvaarv: u 71 000 000

Territoorium: 2 345 409 km²

Riigis räägitavad keeled: prantsuse, lingala, kikongo, swahili, tshiluba

Iseseisvus: 30. juuni 1960

Kongo DV lipp

Väga lühike Kongo Demokraatliku Vabariigi ajalugu:

Esimesed arheoloogilised kultuurid, mille jäänuseid on Kongo Demokraatliku Vabariigi (Kongo DV) aladelt leitud, on u 650 aastat eKr eksisteerinud **Imbonga** ja **Urewe** kultuurid. Kongo DV aladel elasid kõrvuti paljud rahvad – nii bantu keelt kõnelevad kultuurid, pügmeed kui ka idast sisse rännanud rahvusgrupid. 16.-19. sajandil asus praeguse Kongo DV aladel **Luba kuningriik**, mis oli tänu seal leiduvale kullale, vasele, elevantiluule, viirukile ja eebenipuule väga jõukas. Luba kuningriik omas naaberrahvastega häid kaubandussuhteid, mis ulatusid kuni India ookeani rannikuni. 1885. aastal kuulutas Belgia kuningas **Leopold II** ala enda valitsetavaks **Kongo Vabaks Riigiks**, mille põhiliseks eesmärgiks oli kohalikelt maavaradelt võimalikult suure kasumi teenimine. Leopold II valitsetav riik sai tuntuks oma brutaalsuse ja vägivaldsemisega kohalike suhtes ning 1908. aastal võttis riigi üle Belgia Parlament; praegusest Kongo DV'st sai aastateks 1908-1960 **Belgia asumaa**. 1960. aasta iseseisvumisele järgnenud aeg oli poliitiliselt ebastabiilne ning aastal 1965 haaras võimu kolonel Joseph Mobutu, muutes iseenda nime **Mobutu Sese Seko**'ks ning riigi nime **Zaire**'ks. Mobutu püsis võimul 35 aastat, kaotades positsiooni alles 1997. aasta mais, pärast naaberiikides Rwandas ja Burundis toimunud humanitaarkriise. Kuna tollane Zaire pakkus Rwanda ja Burundi mässulistele varjupaika, tungisid Uganda poolt toetatavad Rwanda väed Zairesse ning kukutasid Mobutu võimult. Võimule sai **Laurent Kabila**, kes nimetas riigi taaskord **Kongo**

Demokraatlikuks Vabariigiks. Aasta hiljem tekkis riigis taaskord võimuvõitlus, millesse sekkusid nii Rwanda, Uganda, Angola, Tšaadi, Namibia, Sudaani kui Zimbabwe sõjalised jõud. Too, 1998. aastal Kongo DV's alanud sõda on üks Aafrika kontinendi suurimaid sõdu läbi ajaloo, mida tuntakse ka kui **Teine Kongo sõda** või „Aafrika Maailmasõda“. Teise Kongo sõja mõjud on tunda veel tänaseski Kongo DV's – riigi idaosas toimub siiani **kodusõda** ning sealne vägistamissagedus on maailma suurim. Teine Kongo sõda on väidetavalt kõige ohvriterohkem sõda pärast Teist Maailmasõda – Kongos DV's toimuva sõjategevuse tõttu on hukkunud juba 5,4 miljonit inimest. Kuigi juba 1999. aasta juulis sõlmiti esimene vaherahu, jätkub tulevahetus siiani. 2001 mõrvati riigi juht Laurent Kabila ning võimule sai tema poeg **Joseph Kabila**; 2002 õnnestus uuel riigipeal saavutada kokkulepped, mille kohaselt Rwanda väed peaksid riigist välja tõmbuma ning Kongo DV's tuleks võimule demokraatlik valitsus. Seejärel, aastal 2003 pandi paika n-ö üleminekuvalitsus, mis koosnes nii Kabila valitsuse kui poliitopositsiooni, mässuliste ja kodanikeühenduste liikmetest. Aastatel 2005 ja 2006 peeti riigis põhiseaduse referendum ja presidendivalimised. Aastal 2006 määrati valimised võitnud Joseph Kabila Kongo DV seaduslikuks presidendiks. Riigis pidevalt kehtiv sõjaolukord on aga Kongo DV'st teinud maailma ühe kurikuulsaima riigi – lisaks infrastruktuuri puudumise tõttu lokkavale näljale ja haigustele on viimastel aastatel Kongo Demokraatlik Vabariik tõusnud meedia tähelepanu alla kui maailma vägistamisrohkem riik. 2003. aastal tõusid süüdistused ka seoses sõja ajal toimunud pügmeede vastase kannibalismiga ning paljude pügmeede jätkuva orjastamisega bantude poolt. Arvatakse, et jätkuv kodusõda toimub Kongo DV aladel leiduvate maavarade pärast – seal kaevandatavast metallist *coltan* (nioobiumtantaal) tehakse **mobiiltelefone**, arvuteid ja *Playstation*'eid, mida lääne ühiskonnad massiliselt tarbivad. Arutelud selle kohta, kui eetilise on toota mobiiltelefone ja arvuteid materjalist, mille kaevandamine väidetavalt kodusõda rahastab, kütavad kirgi nii ÜRO's kui tarbijate kodudes. Mõnede allikate väitel kasutatakse *coltan*'i kaevandamisel lapstööjõudu ning selle riigist välja smuugeldamisega on seotud mitmed rahvusvahelised suurfirmad. *Coltan*'i kaevandamisega on seostatud ka mägigorillade arvukuse vähenemist ning kaevanduste lähedal asuvate veekogude reostust.

Arutelu:

Tutvuge klassis Kongo DV ajalooga ning arutlege, mis on olnud suurimad põhjustajad praeguse ebastabiilsuse tekkel. Jagunege gruppideks ning võrrelge Kongo DV ajalugu naaberriikide ajalooga – leidke seoseid Rwanda, Uganda, Burundi ja Kongo DV praeguses olukorras või võrrelge Kongo DV arengut selle naabri ja nimekaimu Kongo Vabariigiga (Kongo-Brazzaville). Kas ja kui palju on teie arvates riikide ajaloos mänginud rolli koloniaalajastu? Arutlege pügmeede olukorra kohta Kongos – kui palju te pügmeedest kuulnud olete? Kas pügmeede olukorda saaks kuidagi parandada? Küsige üksteiselt, kas on midagi läbi mille te olete Kongos toimuvaga seotud? Kas teie eluvis ja tarbimisharjumused võivad kriisi kuidagi mõjutada? Diskussiooni lõpus rääkige sellest, kui palju te enne tundi Kongo DV'st kuulnud olite – kas Eesti uudistest on sealset humanitaarkriisi piisavalt kajastatud?

Massvägistamine sõjarelvana

Vägistamisest on saanud sõjarelv – läbi Kongo DV naiste ja tüdrukute alandamise hävitatakse ühiskonda ja selle vastupanuvõimet. See süstemaatiline vägivald ei hävita vaimselt ja füüsiliselt ainult naisi ja noori tüdrukuid, vaid terveid perekondi ja kogukondi, kellevahelised suhted saavad pideva vägivalla ja häbistamise lõhutud. Ohvrid ei räägi endaga juhtunust kellelegi, sest neil on endaga juhtunu pärast häbi. Lisaks psüühilistele tagajärgedele on ohvritel ka füüsilised jäljed – vägistamise tagajärjel tekkinud põletikud, haavad, soovimatud rasedused, AIDS ja muud suguhaigused. Paljud tekkinud vigastused vajavad kohest opereerimist, kuna ohustavad nii ohvri elu kui lastesaamisvõimet. Puuduliku tervishoiusüsteemi tõttu on enamikel kannatanutest aga võimatu arstiabi saada ning ka abi võimalikkuse korral ei julge naised tunnistada, et neid on vägistatud. Brutaalsete ja korduvate vägistamistega kaasnevad peksmine, mõnitamine, piinamine, pussitamine ning ohvreid on igas vanuses – väikelastest vanuriteni. Vägistajad on erinevate armeede sõdurid – viimase kümne aasta jooksul on riigis olnud seitse erinevat sõjaväge, kes kõik on kriisile oma panuse andnud. Väidetavalt on vägistajate hulgas ka Kongo DV enda sõdurid. Seetõttu on naiste olukord eriti meeleheitlik – ka riigi enda relvajõud, kes neid kaitsma peaksid, osalevad oma riigi emade, tütarde ja õdede vägistamises. Kuigi vägistatud naised satuvad põlu alla ja saadud häbimärgist on pea võimatu vabaneda, ei suhtuta negatiivselt vägistajatesse ning üldjuhul neid ei karistata. Väidetavalt vägistatakse Kongo DV's päevas keskmiselt 40 naist.

Massvägistamine ei ole aga ainult Kongo DV probleem – ka muudes riikides, kus toimub sõjategevus, on probleem väga tõsine. Amnesty Internationali ja Doctors Without Bordersi väitel on sarnaseid massvägistamisi toimunud ka Bosnia sõjas, Colombias, Sudaanis, Bangladeshis ja mujal.

Arutelu:

Lugege väljavõtteid Riina Kionka artiklist „Resolutsioon 1325: naised konfliktis“ ning arutlege nende üle. Miks on relvastatud konfliktis ohutum olla sõdur kui naine? Mis eesmärgil kasutatakse vägistamist sõjatoonides? Kuidas on sõjataktilikad aja jooksul muutunud? Mis on ÜRO resolutsioon nr 1325? Miks peaks rahuvalveoperatsioonidesse kaasama rohkem naisi?

(K)ui Vabadussõja ja Esimese ilmasõja ajastul said sõjas kannatada eelkõige lahinguväljal sõdivad mundrikandjad, siis tänapäeva konfliktide puhul on valdav enamik ohvreid tsiviiliskud, eriti naised. Paljudes konfliktides on naistest saanud lausa omaette strateegiline sihtmärk. Nende kaudu – näiteks süstemaatilise vägistamise ja etnilise puhastusega – püütakse ühiskonda niit-niidilt puruks rebida.

Ehk nagu ütleb endine ÜRO sõjaline nõunik ja vägede juhataja asetäitja Kongo Demokraatlikus Vabariigis, kindralmajor Patrick Cammaert selle õnnetu maa idaosas juba aastaid vindunud konflikti kohta: „Relvastatud konfliktis on arvatavasti nüüd ohtlikum olla naine kui olla sõdur.”

Lisaks on nüüdseks jõudnud kohale teadmine, et jätkusuutlik rahu ei ole võimalik ilma naiste osaluseta. Sellepärast on vaja naisi käsitada mitte pelgalt abitute konfliktiohvitena, vaid ka rahutegijatena: rahuvalvajatena, rahuläbirääkijatena, otsustajatena konfliktide ennetamisel ja lahendamisel ning kriisiohjeldamisel.

Sellest teadmisest lähtudes võttis ÜRO julgeolekunõukogu 2000. aastal vastu resolutsiooni nr 1325 teemal „Naised, rahu ja julgeolek”. Resolutsioonis „kolmteist kaksiküm-mend viis”, nagu seda nimetatakse, kohustuvad ÜRO liikmesriigid arvestama naiste erilist haavatavust sõjaolukorras, aga ka suurendama naiste osakaalu aktiivsete rahutoojatena. Resolutsioon näeb ette erimeetmeid, kuidas suurendada igal tasandil naiste osakaalu konfliktide lahendamisel.

(...) soost tulenev erilähenedamine, mis võtab arvesse nii meeste kui ka naiste vajadusi, lubab operatsioonidel-missioonidel-poliitikal tabada mitte pelgalt 50%, vaid 100% sihtelanikkonnast. Juba see tõstab tublisti operatsiooni efektiivsust.

(...) Paljudes maailma paikades, kus teenib ka Eesti sõdureid, ei tohi meessoost isik naissoost isikuga rääkida, ilma et see tooks naisele vägagi tõsiseid tagajärgi. Aga paljudes kohtades on just naised ja naistegrupid need, kes peavad üleval külasid, kui mehed on mägedes. Naised teavad tihti, kuhu on peidetud relvad, kus mehed end varjavad, kus asub vaenlane. Naised on tihti enda ja oma laste julgeoleku nimel valmis seda informatsiooni jagama rahvusvaheliste rahuvalvajatega, kes kannavad hoolt nende enda turvalisuse eest.

(Naisrahuvalvajad suudavad) näiteks:

- teha naiste füüsilist kontrolli teedel, lennujaamades, piiripunktidel asuvates kontrollpunktides;*
- teha kohalike naisorganisatsioonidega koostööd, et koguda informatsiooni ja seda missiooni-operatsiooni eesmärkide kohta kohalikele vastu jagada;*

- *anda kohalikele naistele head eeskuju kas õpingute jätkamiseks või näiteks jõuametitest töö otsimiseks;*
- *olla esimene kontakt(usaldus)isik seksuaalse vägivalda puhul – kogemus näitab, et nii mehed ja poisid kui ka naised ja tüdrukud pöörduvad sel juhul parema meelega naissõduri kui meessõduri poole.*

Terve artikkel: http://www.epl.ee/artikkel/479795#lower_vote

Mida mina teha saan?

- Saada kiri Kongo DV presidendile. Siit http://stoprapeindrc.org/index_40.html saad alla laadida mustandi, selle allkirjastada ja saata aadressile: P.O. Box 3862, New York, NY 10163.
- Tõmba arvutisse vägistamisvastane poster: <http://stoprapeindrc.org/files/CongoPoster.pdf>; printi see välja ja pane üles kooli infotahvlile, linna- või vallavalitsusesse või tänavatele.
- Räägi probleemist oma sõprade, klassikaaslaste ja vanematega – mida rohkem inimesi on probleemist teadlik, seda suurem on tõenäosus, et rahvusvahelised organisatsioonid tunnevad kohustust sellele lahenduse leidmiseks.
- Korraldage heategevusüritus, mille tulud anneta vägistamisvastastele organisatsioonidele – näiteks stoprapeindrc.org
- Korraldage koolis teemakohane filmilinastus ja ürita sellest teha meediasündmus – saada pressiteade linastuse kohta ajalehtedesse, noorteportaalidesse, Facebooki, telekanalitele. Anna Eesti ühiskonnale mõista, et siin elavad aktiivsed noored, kes on ülemaailmsetest probleemidest teadlikud.
- Lisa foto endast (tehes kätega x-tähe kujuline stop-märk) aadressile stoprapenow.org – nii lisad oma panuse ÜRO kampaaniasse lõpetada vägistamine sõjajärgsetes. Võite ka näiteks kogu klassiga üksteisest pilte teha ja need siis leheküljele üles laadida.